

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

Megjelen hetenkint ötször, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, szombaton.

Előfizetési pénz s minden külső költség Főpiacz Vecseyhöz földszint a szerkesztőséghez bérmentve küldendők.

Előfizetési árak:

Helyben

Félévre 6 frt.
Három hónapra 3 „

Postán küldve:

Félévre 7 frt.
3 hónapra 3 „ 50 kr.

Egyes szám

10 kr.

Hirdetési díj

Öt hasábos petit sorért 5 kr.
Nyitván megjelendő körlemény 3 hasábos 15 kr.
Hirdetményeket és előfizetéseket lapunk számára elfogad: Pest-Budán: Neumann hirdetési irodája, Bécsben: Ooppelik A. és Haasenstein et Vogler, Brauner I. G., Berlinben: Goldberger, Párisban: Havas ügynöksége.

Bélyegdíj: minden bejegyzésért külön 30 kr.

Előfizethetni helyben: Telegdi K. Lajos és Csáthy Károly könyvkereskedésében s a szerkesztőségnél. — Egyébütt a postahivatalok utján.

A kormány és a sajtószabadság.

©) A társadalmi tudomány elvei közt találjuk azon tételt, hogy az állam állapota, romlása, vagy jóléte annyira összefüggésben áll a kormány eljárásával, hogy egyfelől elég megfigyelnünk a nép állapotát arra nézve, hogy valamely ministerium érdemeit, vagy gyöngeségét kiismerjük; másfelől pedig a ministerium eljárásából is következtetni lehet a nemzet állapotára, szellemi és anyagi jólétére.

Ha e tétellel Stuart Mill azon állítását összehasonlítjuk, miszerint általában alkotmányos országokban nem is lehet attól tartani, hogy a kormány gyakran megkísértse a közvéleményt, nyilvánulásában, gátolni: azon következtetést kell kivonnunk, hogy a mi kormányunk, mely gyakran indíttat sajtópereket hivatalból, és küld királyi biztosokat a törvényhatóságokra, a gondolat-szabadságnak, s ami ezzel elválaszthatlan kapcsolatban áll, a szólás- és írás-szabadságnak nem nagy barátja; és hogy nálunk a sajtó és vitatkozási szabadság igen korlátozott, s annál fogva nem igen jó lábon áll.

Mert a vitatkozás elnémitása mindenkor csálhatlanságot föltételez; azt pedig tudjuk, hogy a kormányok is emberekből állván, magoknak csálhatlanságot nem tulajdoníthatnak.

Ha tehát azon hatalom, mely nem csálhatatlan a maga véleményére nézve, mások véleményét elnyomja, ezáltal kárt tesz az államnak; mert, ha az elnyomott, vagy megtorlott vélemény helyes volt, megfosztatott az emberiség attól, hogy a valót fölismerhesse és terjeszthesse; ha pedig helytelen volt a vélemény, nincs alkalom, hogy az igazság valósága a helytelen véleménynyel szemben, még tisztábban fölismeressék.

Innen van, hogy minél erősebb, minél inkább a nemzet képviselője a kormány, annál kevesebbszer nyul a gondolat-, szólás- és írás-szabadság korlátozására irányzott eszközökhöz.

Ha már a mi kormányunk eljárását tekintjük: nem egy esetet tudunk, hogy hivatalból sajtópert indított, és a törvényhatóságok határozatai visszavonására szigorú eszközökkel közreműködött.

És általában el lehet mondani, hogy a nemzet rokonszenvével e tekintetben sem találkozott; és állását ezen eljárásával nem hogy erősítette volna, sőt gyengítette.

A legközelebb, október 4-én Csávolszky Lajos ellen lefolytatott sajtóper eredménye tanúságul szolgálhat kormányunknak, hogy mennyire vigyázónak, mily tapintatosnak kell lenni a kormányának a sajtószabadság irányában is.

Egyetlenegy ily eset, mint eme sajtóper lefolyása, melyben a kormány, igazat mondva, kudarcot vallott, százezre jobban gyöngíti tekintélyét, mint az ellene írott időszak sajtó-termények.

Ha tiszter nyer is a kormány az általa hivatalból támasztott sajtóperekben, és egyszer vesztet talál: ezen egyetlenegy veszteségnek károsabb hatása van tekintélyére nézve, mint a mennyit nyerni vélt a tiz által, állása megszilárdítására.

Mert az az egyetlenegy eset, miben kudarcot vallott, a felmentő szavazatokkal azt jelenti, hogy a kormányának nemcsak igaza nem volt, sőt a sajtószabadság elnyomását célozta.

Már pedig a kormányon ülőknek a legerényesebb embereknek kellvén lenni, midőn a felmentő

ítélet a bevádoltnak ad igazat, a nagy tömegben ellenállhatlanul terjed el a kormány tagjai iránti tiszteletlenség.

És a nagy tömeg, mely rendszeren a gyöngöbet veszi pártolása alá, kapvakap a híren, mely azt, amivel a kormány vádolva volt, igaznak kiáltja.

Mert ilyenkor nem az a vélemény számíthat elterjedésre, hogy a kormány nem tudta bebizonyítani a vádlott bűnösségét, hanem az, hogy a vádlottat felmentő esküdtsek nemlegesen mintegy azt mondta ki, hogy a vádlott bizonyította be vád alatti véleménye helyességét.

Nagyon nyuljhozzámvirág tehát a sajtószabadság még a hatalmas kormányférfiak kezében is.

Erős és a nemzet jólétét előmozdítani törekvő kormányoknak tehát nem annak kell földatának lenni, hogy a sajtópereket erőszakolja és szaporítsa; hanem arra kell irányozni eljárását, hogy minél kevesebb ok lehessen sajtóperekre, melyek a kormány ellen irányzott vádak alapjára fektetnek.

És ha van is téves vélemény, vagy tulhajtás a sajtókezelők részéről: tetteikkel igazítsa helyre azokat a kormány.

S ha a nemzet látni fogja, hogy a kormány elleni vád alyaptalan, mert a nemzet jólétét előmozdító kormány tettei czáfoltják azt meg: több nyeresége lesz abból a kormányának, s a nemzetnek is, mint száz megnyert sajtóperből.

Mert a sajtónak tulságos korlátozása az alkotmányos szabadság korlátozásával van egybefüggésben.

E téren pedig a kormányokkal az egész nemzet áll szemben, mely alkotmányára féltékeny.

És nem lehet benne kétség, hogy a harc utójára is a kormány bukásával végződik.

Igen jól fog tehát tenni a kormány, ha felhagy azon irányzataival, hogy a sajtóperek szaporításában keressen dicsőséget.

Fel, a tettek mezejére, melyek az anyagi és szellemi jólétét előmozdítják; e téren követni fogja az egész nemzet.

De, míg a kormány és a sajtószabadság ellenségek lesznek: addig erős és czélszerű, hasznos kormányzatról szó sem lehet!

Ujdonságok.

Vidéki előfizetőinkhez.

— Kérjük a jelen évnegyedre még be nem küldött előfizetési pénzeket f. hó 15-éig mindenesetre beküldeni, mert más esetben beszüntetjük az illetők részére lapunk küldését.

A szerkesztőség.

— Egy 2-ik éves hittanhangató ifju a ref. főiskolában ajánkozik nevelőül, vagy nyelvtanításra az anyanyelven kívül a francia és német nyelveket érti, s ezeket tanítani is képes. Értekezhetni vele hatvan utcán 1564 sz. a.

— A polgári iskola végleges rendezése ismét elmaradt boldogabb időkre; bár az iskolai hatóság is belátta, hogy a végleges rendezés szüksége beállott, azonban tán az idő rövidsége okozta, hogy csakis ideiglenes intézkedések tétettek. A tanári állomásáról lemondott Szabó Antal helyére Heidelbergben tanuló Barkász Károly ismert képzettségű ifju alkalmaztatik ideiglenes

tanáru, ki, úgy halljuk, ezen állomást jobb remény fejében s jövőre való tekintetből el is fogadta. A többi tanári szék is ismét ideiglenes lesz. Jó volna már valahára az ideiglenességekből kibontakozni, hogy a szülék és a tanárok is tájékozhatassák magokat.

— A sebes hajtás több szerencsétlenséget okozott már mostanában is városunkban; ma is egy jó ötlovas szekér kocsisa hatvan utcán neki vágatott, s nem figyelve semmire, keresztül kasul rohantak loval, mi közben egy eltiprás is történt, azonban szerencsére minden nagyobb sérülés nélkül; végre a kocsi is a szekér alá került, több zuzódást szenvedvén. — Az utcák végein jó volna jelvényeket tétetni, a sebes hajtás tilalmával, s felügyeltetni a kihágókra; különben felügyelet nélkül, minden rendszabály haszontalannak bizonyul.

— A tegnapi szüretnek sem közelíték meg a régi vig szüretet. Itt-ott szólt ugyan a czigányzene, lövöldözés és rakétázás is volt, sőt feleresztett léggömböket is láttunk; hanem általában még is meglátszott a sovány termés hatása.

— A nyomdai személyzet, bár nem tartozik is a város rendes hivatalnokai közé, de mint nyomda tulajdonosnak a városnak áll szolgálatában. A mint már lapunkban is említve volt, a városi közgyűlés elhatározta az idők drágasága folytán mind azon hivatalnokainak és tisztviselőinek 20% fizetés pótlékot adni, kiknek fizetése 600 frton alól van. Ezen igen helyes, mert minél kevesebb a fizetése valakinek, annál jobban rá fér a segély. Azt azonban azt hisszük elfelejtette a nemes tanács, mert különben alig lenne mellőztetésük érthető, hogy a nyomdászemélyzet is a város pénztárából huzza a fizetést, s ezek habár nem tisztviselők is, épen úgy szenvednek az élelmi szerek drágasága miatt mintha tisztviselők volnának. A mint halljuk kérvényt akarnak a városi nyomda személyzetéhez tartozók a tanács elébe betérjeszteni, hogy a fentebb említett kedvezmény reájok is kiterjesztessék. Ajánljuk ez ügyet a város atyái figyelmébe.

— Cylinder és cylinder. A lófuttatás alkalmával jelen volt mágánások közül egy pár, aztán inasik mind cylindert viseltek. E divat annyira elragadt nálunk is egy két fiatal dandyre, hogy pár nap óta gyakrabban találkozunk városunk utcáin is a divatos kürtövel. Pedig a tél még messze van.

— Tiszteljéd atyádat és anyádat: ezt mondja a tiz parancsolat, de úgy látszik erről B. hentes mester fiának nem igen van tudomása, vagy ha van is, nem igen akarja megtartani, mert tegnap éjjel részeg fövel hazamenvén szülei kik megdorgálták öszveszett, s szörnű isteni káromlások közt felkapta a disznó üt bunkót, s agyon akarta verni szüleit, kik azonban a rendőrséghez folyamodtak segélyért, s az illető K. biztos által beis kísértetett, s a büntető törvényszéknek fenytés végett átadatott. Kebellázító esemény az ily tetmézetellenes gyermeki hálátlanság, pedig megtanulhatta volna az iskolában, hogy „Istennél feuratott A köny mit szülőd hullatott, S gorombaságod díjau, reád az ég ostora hull.” Azonban előlegesen egy kis földi büntetés sem fog ártani az elvetemedett fiúnak.

— Felülvizsgálatra ment az ez évi sorozás alkalmából 46 hadköteles, ezek közül alkalmatlannak találtatott 30, alkalmasnak 16, ezekből egy a honvédek, 15 pedig a 39 ik számú gyalog serezzredbe osztatott be, s a nagyobb számot huzottak, kiknek ezek helyét elfoglalják, a ministerium további rendelkezéséig a tartalékba tétetnek át.

— A honvédek számára szándékolt lóvásáriásnak semmi eredménye nem lett.

— Azon vasúti szerencsétlenségről mely a Tokaj-Rakomazi uton folyó 3-án történt, egy szemtanu elbeszélése folytán értesülünk, hogy midőn a jegyvizsgáló a vasúti kocsi ajtaját kinyitotta, s az egy hídába ütdöt, — minek folytán aztán a jegyvizsgáló megöletett — oly erős rángást kapott az egész vonat, hogy csak a vélelenségnek köszönhető, ha egészen fel nem fordult; a mi a nagy magasságban levő töltésen kiszámíthatlan nagy esapást okozott volna. Általában a híd keskenysége is volt oka a szerencsétlenségnek, a mihez hasonló eseteket a különben is rossz hídnak erős vashiddal kicserélésével kellene valahára elhárítani.

Színházi szemle.

— Szerdán okt. 6-án adatott e színpadon először: „Ágyútöltelék“ vagy, a tisztakezü számvevő. Vigjáték 3 felvonásban. Irta Rosen Gyula, magyar színpad alkalmazta Babos Károly. Rosennek már több darabja került nálunk színpadra, s többnyire mind a közönség osztatlan tetszésével találkozott. Így a mai darab is mindvégig érdeklődéssel tartá a közönséget, mely nem is késett a darab feletti megelégedését, főleg az ügyesen szőtt bonyodalmak csomósodásánál zajos taps és éljenzés által nyilvánítani. A darab rövid meséje ez. Strauss báró titkos tanácsnok — kinek ugyan hamar felvitte az isten a dolgát, mert ilyenek egy kissé fiatalítottak — nővére polgári egyénhez ment nőül, s ezek mindketten elhalva az árva Betti gyámjává a végrendeletben Szendressit nevezik ki. A darab kezdetén Szendressi már 15 év óta kezeli a nagy vagyont, s az öreg urnak igen sok gondot ad az, hogy számadásait rendbehozni nem tudja, mert sehogysem akar a főkönyv a pénztárral összevágni. De ő fátum, míg a legtöbb pénztárból hiányzani szokott, addig Szendressinél megfoghatatlan módon 30,000 forinttal több van a pénztárban, mint lenni kellene. Ez képezi Szendressy álmatlan éjeinek kínzó démonát, se lát, se hall, éjeken át viraszt és számol, de a hibát, mely őt meglehetősen vagyonnal áldná meg, nem képes felfedezni. Ez öreg ur egyik legeredetibb s mulattatóbb alakja a darabnak, mely Zöldynél a legjobb kezekben volt. Szarvasné özvegy, de nem a leggazdagabb tanácsosnénak van egy fia Viktor, együgyűnek látszó, szófogadó jó teremtés, de a kit az anyja által ráfogott minden jó tulajdon mégsem képes visszatartani attól, hogy a házánál alárendelt minőségben levő Babettbe, ki egy szegényebb soru hivatalnok árva, bele ne szeressen. Jaj! de az anyának más céljai vannak, ő mindenáron azt akarja, hogy fia a gazdag örökösöt Bettit vegye nőül, ki a darab kezdetén Szendressi leányával Etellel igen megbotránkozva tér vissza egy sétáról, és ugyan miért? mert őket egy fiatalember folytonosan kíséri, s vakmerő pillantásaival majd felfalni merészkedett. Ugyan ki lehetett volna más az ily vakmerő szerénytelen ember, mint újságíró, ő ezek az újságírók, ezek véghetetlen szerénytelen, önhitt emberek, s nem is csoda, ha vakmerő magavisletével azt a két szép kis leányt oly rettenetesen megboszantotta, hogy . . . hogy az egyik tüstént halálosan szerelmes lett belé. Ez az egyik éppen a gazdag örökös, ő Betti volt, ki fel is tette magába, hogy csak szeme elébe kerüljön az a kiállhatatlan ember, majd így, majd úgy érezteti vele, hogy mennyire megveti. Pedig dehogy vetette meg! Ilyenek a nők, szeszélyük nem enged meg, hogy ha szívők lángra gyul, e lángnak szabad lobogást engedjenek, elfojtják azt, hogy annak hevénél, valahogy életet ne nyerjen a szegény férfi, ki majdnem dermedten hever lábainál, esengve egyetlen igen szóért. Bertók Árpád azonban ügyes fiú volt, fel, illetőleg beletalálta magát az élet minden körülményeibe, s mire a leánykák az ő állítólagos szemtelenségét Szarvasnének elpanaszolva szobájukba távoznak, nyomot leve megjelen s Szarvasné által, ki minden áron intrikálni akar a legszívesebben fogadtatik s felszólítatik, hogy segítse őt fia megházasításában a gazdag örökös nővel, ő pedig maga, elveheti ha azt az egyiket fia megkapja, a másikat. De hogy ki az az egyik, ki az a másik a felett sokáig alig tudnak tisztába jönni. Bertók, hogy az imádatlalt érint-

T Á R C Z A.

Szívek küzdelmei.

(Beszély.)
(Folytatás.)

Édes Ernő, idém még oly rövid volt, — hogy számot sem vehettem eddig magammal, mi az, mit ön iránt érzek. Engedjen ön kissé magamhoz térni. Kérdéseire levélben válaszolok, mert minden szem reánk tekint itt, annál fogva a hely nem a legkedvezőbb. Ha hozzánk jó, a válasz már kész leend.

Ép ekkor közeledett feléjük Fenyvesyné Krizsa nével, s fölhívák az ifjakat a kert megtekintésére, melynek fáit virágzásban levén, mint paradicsont tűnt föl.

Ernő karját nyújtá Emmának, s előre siettek. A társalgás most már vontatottabb kezdé lenni, mert mindenikük érzé, hogy modoruk nem többé oly fesztelen, mint első találkozásuk alkalmával.

Kinek szívet valaha az igazi szerelem édes érzete árasztá el, tudhatja milyen szórakozott ilyenkor az ember, s míg mások irányában könnyed, játszi volt eszméinek röpte, addig azon lény közelében kit szeret, elfogultá, szőszegényy, s csaknem ügyetlené, félszeggé vált.

Midőn Emma anyjával hazatért, rendkívüli komolyság lepte meg. Lankadság ürügye alatt csakhamar szobájába vonult vissza.

E kedves magányában teljesen átadta magát gondolatainak, s érzelmeinek.

Ernő vallomása kedves benyomással volt reánézve s komolyságát azon öröm idézte elé, melylyel eltelt.

És Emma engedett ez első benyomásnak. Érzé, hogy szívében egy eddig ismeretlen vonzalom kezd ébredni, melytől egész valóját bizonyos édes zibbadság lepi el. Eddig azt hitte, hogy a szerelem csak azon kazcsárságban rejlik, mellyel eddigi udvarlójának szépeit fogadá, s csupán most érzé, mily üres volt ezelőtt bele.

kezessék mindenre rááll, s megköti Szarvasnéval a véd és daczszövetséget, s megkezdi működését állítólagosan Viktor, valóban pedig a maga céljai elérésére. Bettike Strauss báró által, ki Etelt imádja — meglátogatgatván, a néki bemutatni akart Bertókot egy tekintetere sem méltatja, sőt midőn vele éppen egyedül marad s ki szalad száján, hogy szomjas, s Bertók egy pohár vizet visz neki, azt sem fogadja el, hanem kissé a nőiesség fogalmával alig összeegyeztethető módon sértegeti, szemtelen, tolakodó embernek nevezi, mely tulajdonságokat Bertók mind beismeri, de nem tágit, hanem ismerve a női hiúságot és gyengeségeket, bocsánatot kér, hogy ne vegye magára Betti k. a. az ő tolakodását és üldözését, hiszen nem őt, hanem barátját Etelt illették azok. No hiszen csak ez kellett. Ugy lát-szik Rosen igen nagy nőismerő, e jelenetben csakugyan remekelt. A megsértett hiúság a még pár percz előtt büszke leányt megtörte, de gyengesége csakhamar a boszankodásnak engedett helyett, s azon szavakkal távozik, hogy ha két nőt fog ön még valaha üldözni, igen jól teend, ha legalább megmondja nekik, — melyiket üldözi, legalább az egyik nem fog magának ok nélkül rossz vért csinálni. Ezalatt Szendressy számol, a báró Etelnek, s Viktor Babettnek, kiki a maga módja szerint udvarolnak, s Bertók, ki Szarvasnének, megígéri hogy fiát összeházasítja Bettivel, azt valami ürügy alatt színházba küldi el, s míg Szarvasné oda van addig éppen az ő intrikája folytán mindenki összejön szíve választottjával, sőt két pár plane még be is lesz zárva. — Igen érdekes jelenet az, midőn Betti, ki Bertókot Etelnek kezét csókolni látva, azt hitte, hogy ez nem őt, hanem Etelt szereti, s jó szíve még közreműködést ígért abban, hogy egymáséi lehessenek, e s véleménye szerint a két szerelmes általa záratott be a szobába, — egyszerre csak Bertókot látja belépni ki megvallja szerelmét, s Betti is nyilatkozik. Erre az egymással tisztába jött három pár Szarvasné által, ki azon hitben van, hogy fiának menyasszonya Betti, Bertók Etel megáldatik, s azon tévhit képezi aztán a harmadik felvonás ügyes bonyodalmait, hogy Bertókon kívül senki nem tudja, hogy Szarvasné kiket tart jegyeseknek. A jegyesek, Szarvasné előtt bizalmasodván, ez elszörnyűködik a világ romlottságán, hogy a mai fiatal emberek és leányok az esküvő előtt a más jegyeseivel bizalmasodnak, míg aztán a tévedések vigjátéka befejeződik és pedig az ő rettenetes bosszúságára fia által, ki jegyeseének állítólagos ölegetőit anyja előtt kérdőre vonja, s a tévedés a mama részéről kiszül. Szendressi áldását adja a pároknak, de Szarvasné tiltakozik, s figyelmezteti a bárót, hogy egy oly leányt kinek atyja az általa kezelt pénz-zekről számolni nem tud, el ne vegyen, ki még 2000 ft. fizetés mellett is megkárosította a szegény árva gyermekét. Meg van, meg van! kiáltja erre Szendressy — kész a számadás, mert 15 év óta 2000 ft. évi fizetésemet nem vettem ki, s az éppen azon 30,000 ft. a mivel több van a pénztárban.

Hogy erre hármaz lakzi következik, azt mondani sem kell.

A mi a darab menetét illeti, az előadás meglehetősen ment. Betti szerepében Szakál Rózsa remekelt. Etelt Balázs Ilka adta, — kissé elfogult, vontatott modorban, a mi a k. a.-nál szokatlan. Szarvasné szerepe Hetényi Lauránál jó kézben volt, azonban kissé igen is kirívó színekkel festett. Strauss bárót Bercsényi, Viktort Mustó, Babettét Vári Emma személyesítették. Leg-

A divatos udvarlók mesterkéltséget s emelyítő mondatai hidegen hagyták azt; míg Ernőnek egyszerű, de a lélek mélyéből kelő érzelmeinek kifejezése édes vágygál árasztá el. . .

Íróasztalkájához ült Emma s rövideden a következőket írta egy eltette levő finom lapra.

„Édes Ernő! Szavai viszhangra találtak lelkemben — s ha egy igénytelen leányka szerelme boldogíthatja önt: keresse föl olykor házunkat, hol mindig szíves fogadtatásra találand.

Tisztelő barátnéja
Emma.”

E levél Ernőnek még másnap kézbesítve lett, ki ez időtől kezdve csaknem mindennap ott volt a Fenyvesi családnál. Emma mondatlan boldog volt, midőn e férfit, — ki benne a szerelmet felébreszté — közelében láthatá.

E gyakori együttléte pár hónapig mi sem zavará. De ekkor a fordói évszak beállott s Fenyvesynének orvosi rendeltetből Karlsbadba kelle utaznia, hová őt Emma is követte.

Elutazásuk előtt Emmát, kimagyarázhatlan bánatos érzés fogta el. Tudta, mily nehéz lesz szívének elviselni a hosszúság távollétét. Ernő náluk volt, de tanuk nélkül nem beszélhete a leánykával.

Azonban midőn bocsut vett a családtól, Emma annyit sugott fülébe: „Éjfélkor, a kertnek hátsó ajtajánál komornám vár öntre.”

— Ott leszek! viszonzá halkan Ernő s távozott. Éjfél tájban Ernő megjelent a kitűzött helyen. Gyönyörű holdvilágos éj terjeszté szét sárga világot a kert utain. Minden oly bájos volt a természetben. Nemsokáig vártott Emma magára.

Midőn Ernővel találkozott, némán, édes szerelmi vágygál veté magát karjaiba.

— Kedves Ernő — szóló édes lány hangon a hölgy, — ne itélj meg, hogy e találkozást kértem tőled; de lásd, én oly nyugtalan vagyok, s előérzetem oly nyomorúság, mintha elválásunk, valami nagy baj vagy kelle-

kitünőbb alak a darabban a Bertóké, s ezt Egyid valóban oly helyes felfogással, oly kitünő humorral adta, a mint azt már nála egyáltalán megszoktuk. A közönség nem igen nagy számmal jelent meg, azonban azt hisz-szük, hogy e darab a második adatás alkalmával tele házat csinál. — Hát az ágyútöltelék hol van? kérde a nyájas olvasó. — Minket értett a szerző, kérem, újság-írókat, minket — kik valóban a legtöbb esetben ágyútöltelék vagyunk — ha ugyan a szent és nemes ügyért kell harcolni.

Fővárosi értesítő.

— Csávolszky Lajos 2-dik sajtó-per e. Az „Ellenőr“ szabadlevű lap scorpíó jegyű munkatársának 2-dik sajtópere tegnap délelőtt, okt. 6-án tárgyalatott. Elnök Sárkány József; ülnökök: Dobos József, Farkas Géza; jegyző Jakabfalvi Gyula; esküdtek: Birly Ferencz, Szentes Ede, Kuliffay Lajos, Grün József, Kertész József, Kiss Gyula, Csik József, Bottlik Károly, Saik Károly, Jármay Gusztáv, Dobronyi János. Póttagok: Harsányi György, Jankovics Péter, Krásznonyi József.

Vádló: Geiléri Szabó János, a kir. ügyek igazgatója.

Vádlott: Csávolszky Lajos, az „Ellenőr“ főmunkatársa; védője Ditrich Ignátz.

A vád tárgya az „Ellenőr“ jun. 18-án megjelent 90-ik számában foglalt „A déli vasutársulat és a közlekedésügyi miniszterium“ című, s scorpíó aláírással ellátott cikk képezi.

Az elnök, miután az esküdtek az esküt letették azokhoz és a közönséghez a szokásos intéseket intézte. Aztán felolvastatt a vádirat, melyben a közzévaló Hollán Ernő meghatalmazása folytán, vádlottat a sajtótörvények 11-ik §. alapján rágalmaszást perbe fogadni kéri. A vádlott cikkben nevezetesen gyanúsítva az említett, hogy Hollán Ernő mint államtitkár nem hagyta el a déli vasutársulatnál elfoglalt állását, hanem csak szabadságot kért, s hogy ő az oka és ápolója azon nagy benső barátságának, mely a déli vasutársulat és a közlekedésügyi miniszterium közt, az ország nagy hátrányára fennáll.

Továbbá az is állítatik, hogy Hollán Ernő igen jól ért a beszédhez, hogy mindig ígéret mindent, de szavát nem váltja be, s jól ért ahhoz, hogy magát az önzéstelen hazafiság palástjába burkolja. Azon vakmerőség, melylyel minden megtámadásra felelni szokott, mindig általános bámulást idéz elő. Végül az állítatik, hogy ő a közlekedésügyi miniszterium vezető gonosz szelleme.

Felolvastatik a vádlott cikk, s miután arra sem vádló, sem vádlott semmi megjegyzést nem tesznek, a közzévaló Szabó János kezd beszélni, s körülbelül a következőkben adja elő vádbeszédét:

Dicséri a sajtószabadság áldásait, ha az a kellő határokon belül mozog, de ha az azt elhagyja, s a személyes bosszu teljesítésére használja fel hatalmát, azzal gyanúsítva, a polgárok és hatóság becsületének bemozolására történik visszaélés, akkor az károsan, elerkölcstelenítőleg hat, s visszatérlni kell azt a korlátok közé, s a törvény kezét kell segélyül hívni.

Ily nemű a bevádolt cikk. Mert miután a déli vasu társulattal nagy barátság a legkirívóbb színekkel festetik le, — minden bizonyítás nélkül az állítatik,

metlenség előidézője lenne; s most midőn karjaimba zárhatlak, lelkem sokkal nyugodtabb.

— Kedves kicsikém! — szóló Ernő a leánykát gyöngéden kebléhez szoritva, — én is könnyebben elviselem e találkánk után a válás fájdalmait. Iyekkel rosz előérzetted elűzni, mi rendesen csak valamely napi kellemetlenség okozta kedvetlenségnek szülője szokott lenni. Ugy-e édesem nem tulajdonítasz annak semmi értelmet?

Emma bájos mosolylyal emelé szép fekete szeméit kedvesére, míg gyönyörű szőkefürtjeivel a lány éji szellő játszott.

— Már elűztem képzelmemből a futó agyremet. — s közeledben csak lényeddel foglalkozom. De lásd Ernő. . . Itt megakadt szava, s pirulva hájtá le gyönyörű kis fejét.

— Nos, édesem? szólj minden tartózkodás nélkül.

— De légy elnéző irányomban Ernő. Lásd én féltékeny vagyok, s meg kell ígérned, hogy távollétünk alatt is hű leszesz hozzám.

— Kedves kis bohó! Mitsem ígérek meg örömebb. De vigyázz. A féltékenység gonosz lidércz, mely ha szenvedélylyé válik, életet s vért szív a kebelből. Órizkedjél e szörnytől édes Emma. Azonban, hogy megnyugtassalak, ezennel ünnepélyes ígéretet teszek, hogy bensőmet minden befolyástól teljesen elzárom — s azon érzelmet, mit te csepegtetél szívembe, legfőbb kincsemül tekintendem.

— Köszönöm édes Ernő. És most oly léleknyugalommal távozom tőled, mintha mindig körömben lennél. Kedves emlékeidet ugys magammal viszem, s gondolatban mindig velem leszesz. Most távoznom kell. Ég áldjon meg kedves Ernő — s ne feledd . . .

— Soha! — suttogá Ernő — s a szép leányt szorosabban karolva keblére, a biborajkakra hosszú csókot nyomott, — még egy kézzsoritás — és Ernő azon uton melyen jött eltávozott, míg Emma visszaérkezett komornájával, sietve tért szobájába vissza.

(Folyt. köv.)

Külföld.

— Jácint atya levele még mindig foglalkodtatja a közügyemet. A „Patrie“ egyik római levelezője szerint Romában e levél igen kellemetlen benyomást szült. A szentatya e daczoskodó szerzetest ki akarta átkozni. Az angol lapok közleményei, egy a „Globe“-ban foglaltal megegyeznek e hírrel.

— A folytonosan tartó commentárok ellenében, melyeknek Fleury tábornok petersburgi francia követe kinevezése a francia sajtó részéről kitéve van, a „Nord“ azt jegyzi meg, hogy ezen kinevezés semmi esetre nem jelent változást a francia és orosz kabinetek közti viszonyokban. A két kabinet közti viszony a legjobban ilyen is fog maradni. A követi változás épen nem politikai, hanem személyi okokból lett elkerülhetlenné.

— A francia lapok ellenséges hangulata Tamás herczegnek a spanyol trónra jelöltetése ellen még mindig tart. A „Liberté“ e fölötti itéletét egy igen kevéssé hízog lefestés után teszi, mely a fiatal herczeg személyéről szólva, a következőket mondja: „Tamás herczegnek a spanyol trónra jutása, nem hogy megoldaná a spanyol kérdést, sőt inkább összehonyolítja azt.“ A „Public“ magáévá tevén e nézetet, még azon megjegyzéssel kíséri, hogy a mi a személyiséget illeti, a semmi után keresgélést már alig lehetett volna tovább vinni. Ezen megjegyzések épen nem hizeleghetnek a nemes herczegnek.

— Főnebbi hírünkkel ellenkezőleg az angol sajtó nagyobb részint kedvezően nyilatkozik ezen jelöltségről, és épen azon körülmények, melyeket a francia lapok a jelöltség ellen felhoznak, az angol sajtó által e mellett érvényesítettnek. A „Saturday Review“ azt jegyzi meg, hogy e trónjelöltség különösen negatív okokból ajánlatos, s a kormány bizonyosan azért lett rá ezen választásra, mert így a mai viszonyok még néhány évig tarthatnak. A „Morning Post“ és a „Morning Standard“ is helyeslik a választást; hogy a herczeg még fiatal, az nem aggasztja e nevezett lapokat. S különösen kiemeltetik, hogy ő, mint a dél fia, és fejedelmi nevelése mellett, lehet már legalább is oly önálló és szellemileg kifejődött, mint akármely angol herczeg 18 éves korában. Továbbá azt is felemlíti az M. Standard, hogy pár hét előtt úgy is volt szó, hogy Franciaország sokkal terhesebb koronáját, egy még valóban gyermeknek fejére tegyék.

— A görögországi állapotok még mindig nem a legkielégítőbbek. Pénzügyi zavarok, a rablóbandák elharapódzása, általános zűrzavar a politikai körökben azon vonások a melyekkel a jelennek kevés reményt ígérő képét rajzolni lehet. A kamarák, ha kellő időben lettek egybehíva, késlekednek összegyűlni, s ezek után sem sok hasznot ígérnek az országra és királyra nézve.

Legújabb.

— Nagybecskerek, okt. 6. Torontálmege a bihari átiratot pártolja.

— Pest, okt. 6. Hirlik, hogy Horváth Mihály ismét csanádi püspökké lesz, a mostani püspök lemondana.

— Berlin, okt. 6. Az urak-házának mai ülésében gr. Stolberg elnökké, és dr. Putbus alelnökké választottat.

— London, okt. 6. Nov. 1-jén egy európai bizottság fog egybegyűlni Cairóban, hogy a suez csatorna megnyitása folytán keletkezett politikai és kereskedelmi kérdéseket kiegyenlítse.

— München, okt. 6. A kamara mai ülésében egy királyi rendlet olvastatott fel, melylyel a kamara feloszlatatása mondatik ki. Hallomás szerint az új választások legközelebb fognak elrendeltetni.

— Páris, okt. 6. Károly, romániai fejedelem ide érkezett s ma d. u. fog a császár által St. Cloudban fogadtatni.

Közigazgatás.

— A debreczeni Szt.-Mihály országos vásár árjegyzéke: 1 pár: hizott ökör 390—410 frt; hizott tehén 165—180 frt; 1 só rendű járnasökör 350—400 frt; 2 od rendű 240—260 frt; 3 ad rendű 200—210 frt; 1 darab: jó igás ló 150—160 frt; hizott sertés 150 font szalonna 55—60 frt; 1 pár: fél éves sovány süldő 18—20 frt; esztendő sovány süldő 35—40 frt; két esztendő sovány süldő 55—60 frt; anya birka 5—7 frt; magyar juh 11—12 frt; ökbör 32—36 frt; tehénbör 24—26 frt; lóbör 10—11 frt; juhbör 2—3 frt; báránybör 1 frt 70—80 kr; 1 darab: ölni való veresbornyu 16—18 frt; nyársra való malac 2 frt 50 kr—3 frt; ölni való bárány 1 frt 80 kr—2 frt; 100 darab: ökörszarv 25—30 frt; szaruhegy 4—5 frt; nagyobb gyékény 150—160 frt; kisebb gyékény 60—62 frt; 1 mázsa: sós szalonna 32—34 frt; sós hajt 34—36 frt; juh turó 20 frt; nyers fagygyu 33—34 frt; scakolyos méz 22—24 frt; kender kifésült 30—40 frt; kender fésületlen 18—20 frt; csepű 8—10 frt; montliszt 12 frt; zsemlyeliszt 10 frt 60 kr—11 frt 40 kr; sárga viasz 110—112 frt; idei gubics 12—13 frt; tavalyi gubics 13—14 frt; fosztatlan uj-toll 116—125 frt; ócska toll 74 frt; uj pehely 170—190 frt; enyv 86—40 frt; birkagyapju kétszernyirő 58—60 frt; birkagyapju egyszernyirő 60—70 frt; magyar gyapju mosott 38—42 frt; rongy fekete 4—5 frt; rongy fehér 6 frt 50 kr

76-130. márc

hogy Hollán Ernő a közlekedésministerium vezető rosz szelleme, tehát oka minden nagyobb kárnak, minden ministerium által az országnak okoztatik.

Aztán áttér a Semmeringi vasút történetére, négy pontban foglalja össze a vádlott állításait s a fiúmei vasút építése különböző nehézségeit, valamint az eszközvilányi vonal gyors építésének okait, s a miniszteriumnak a török vasutakra vonatkozó eljárását fejtegeti.

A vádlott állításai ellenében előadja, hogy a déli vasutársulat sokkal előbb képviseltette magát Pesten, mint a többi vasutak. A ministerium a déli vasutnál is ugyanazon szabályokat alkalmazza, mint a többinél s itt is a gyors és zavartalan közlekedés szükségességét tartja szem előtt.

Az egész czikk Hollán E. személye ellen van intézve, ki abban azzal vádoltatik, hogy Magyarország ellenségeivel conspirál, az ország érdekeit elhanyagolja s megkárosítja, — tehát hivatali esküjét megszegi.

A vádlott czikk bebizonyítatlan vádakot tartalmaz melyek Hollán Ernőt becsületében sértik. Hollán eddig a nemzet teljes tisztelétét bírta, s ezt nemzet gazdasági munkássága által ki is érdemelte.

Már az országos gazdasági egyesület gyűlésén kimondotta annak szükségét, hogy a török vasutnak Magyarország kell keresztül menni, s Lónyai Menyhérttel és Csengery Antallal be is választottat azon háromtagu bizottsághoz, mely ezen pálya vonalát volt meghatározandó.

Ezen bizottság munkálatainál övé volt az országnak, s ezért a gazdasági egyesület köszönetet is szavazott neki. És ugyan ezen férfi, ki ezen fő pálya mellett agítált, most a midőn alkalma van törekvései megvalósításának elősegítésére, most harcoljon ez az ellen! Nem, az lehetetlen.

Végül felolvassa közzváltó azon bucsu levelet, melyet a déli vasut társulat Hollán Ernőhöz intézett a midőn az államtitkárrá kineveztetvén beadta lemondását, s kéri vádlottat vétkenek nyilvánítani.

Csávolszky Lajos erre védbeszédében fel-említi, hogy most ugyanazon vádal alapján van beperelve, mint első perében, melyben őt az esküdtszék már egyszer folmentette. Nem csak a vád alapja ugyanaz, hanem maga a vádirat is. (Tetszés és nevetés a hallgatóság közt.)

Elnök. Utóljára szólítom fel a hallgatóságot, hogy a csendet ne zavarja. Én felelős vagyok a rend fenntartásáért, s ha ezt a hallgatóság tetszése vagy nem tetszése nyilvánítása által továbbra is zavarja, kötelességet kell teljesítenem, s a törvény azon szabályát alkalmaznom, mely ezen esetre előírva van.

Csávolszky L. folytatja: Önök most már másodszor hallották a vádbeszédet; igen szép beszéd az csak az a nagy kár, hogy egy szép beszéd által nem lehet egy éjén át egy vasutvonalat kiépíteni ott, ahol kellene és nincs, sem el nem lehet tüntetni onnan, ahol nem kellene lenni és mégis van.

Én azonban nem akarom követni a közzváltó példáját, s nem fogom ismételni védememet. Én azt monddtam, hogy érdekeink Hollán Ernőnél nincsenek jó kezekben, hogy ő ezen hivatalra nem alkalmas, s ezen állítástomat fenntartom most is. Ha vajjon képesség, vagy jóakarát hiány-e az oka eljárásának, az az országra nézve mindegy. Nekem azon hatalmam, mit mint újságíró a közügyek vezetésére gyakorlok, használnom kellett, s meggyőződésemnek kifejezést kellett adnom, s annyival inkább, mert az nem csupán az én meggyőződésem.

Ki kellett mondanom, hogy nem tisztelhetem azon férfit, ki csak azt cselekszi, a mit a törvény parancsol, s csak azt nem teszi, a miért büntetés érhetné. A minisztereket szabad megtámadni, ha őket képteleneeknek vagy hibásaknak tartjuk; mert ne lehetne Hollán is? Mi oka van neki elleplezve lenni a nyilvánosság előtt, s álarozshoz képest kitérni az emberekkel való érintkezés elől? Itéljenek önök még egyszer. Én csak kötelességemet tettem, s ha ezért büntetést kell szenvednem, az jobb, mintha büntetlenül maradnék, mert kötelességemet nem teljesítettem. (Vége köv.)

* Egy joghallgató s egyszersmind önkéntes, két pisztoly lövéssel akart véget vetni életének, de egyik golyó sem találván a szerencsétlent még élve szállították a kórházba, de életéhez kevés remény. Öngyilkosságának oka mint mondják az, hogy államvizsgáján megbukott.

* Csengery Pál a nemzeti színház operái és dalmiai ügyelője, a nemzeti színháznak több éven át buzgó hivatalnok meg halt.

* Vakmerő tolvaj. Vasárnap délelőtt a serfőző utcában a járókelők közt egy tolvaj az ablakon bemászott egy asztalos lakására s ott daczára annak, hogy a gazda a másik szobában dolgozott, — felszedett minden értékest s kiment ott a hol bejött, anélkül, hogy az utcán valaki nyaken csípte volna.

* E napokban egy fiatal ember úgy látszik életuntagságból véget akart vetni életének. Töltött pisztolyt már fejének szegzi vala, midőn csebbe jutott, hogy ezen élet még sem oly csunya, mint neki látszik. Haragosan földre dobta fegyverét, mi azonban csül s a golyó bokáját furta át. Most a kórházban fekszik.

* Magyar tudományos akadémia. A magyar hölgyek alapítványából kitűzött feladatra: „kivántatik, Aesthetica kézikönyve a művelt közönség számára.“ 1869 szept. 30-ig mint zárt határnapig következő pályamunkák érkeztek: I) szépsézetan kézikönyve, a művelt közönség számára. Jelige: „Föl nemzetem apraja nagyja.“ Petőfi. II.) szépsézetan Jelige: „kezdj buzgón s már sokra menél, halad a ki

megindult.“ Vörösmarti. III) Aesthetica. Jelige: Den Stoff sieht Jedermann vor sich, den Gehalt findet nur der, der etwas dazu zuthun hat, und die Form ist ein Geheimniss der Meister.“ Goethe. E pályamunkák a nyelv és széptudományi, s a philosophiai osztályokhoz tétettek át megbiráltatás végett; rendben talált jelleges levelek pedig a szokott módon borítékozva levéltári őrizet alá adattak.

— Az aradi vértanuk emlékét f. hó 6-án d. e. 10 órakor a barátok templomában gyászmisével ünnepele-ték meg. Az ott jelen volt közönség nagy részét a dicső napok férfiai az 1849-iki évek öszülő bajnokai — a valódi honvédek képezék. Közösgyes honvédet irmagul sem lehetett látni; a tanuló ifjuság közül is csak egy pár, elvetve tünt fel itt-amott. A jobboldali férfiaknak plane színök világát sem lehet látni. Jelen volt Damjanics tábornok özvegye is a kegyeletes szertartáson.

— A lakhány Pesten naponként hovatovább érezhető lesz. Több szobából álló lakosztályhoz jutni még drága pénzen is nagy feladat, egyes szobáknak havi díja pedig 20-tól 40 sőt 50 frtig terjed egy a bel- mint a külvárosnak türethetőbb utcáin. A váci és uri utcákat, lánczhidterét stb. azonban nem értjük ide, mert az ottani szobáknak még magasabb bérleti ára van. Közönséges embernek vagy alá kell szállnia — a pinzelakásokba, vagy magasba emelkedni — a padlás szobákba!

— Pestváros gazdasági bizottmánya a képviselőtestületől nyert meghatalmazása folytán épen most kötött szerződést egy bajorországi gránitbányatulajdonossal, ki Pest részére a lehető legrövidebb idő alatt 300 ezer db. burkolati kő szállítására kötelezte magát

Belföld.

* Érdekes régiségek fedeztetek fel Királydarócson. A ref. egyház kijavítására alkalmával ismeretlen időben beszakadt és földdel töltött sírboltban, 6 1/2 lábnyi mélységben, egy nőcsontváz találtatott. A csontváz fején zöld selyemszálból font, arany boglárokkal és ezüst tükkel ékes koszoru, a csontváz derekán aranyozott ezüst tagokból szerkesztett menteláncz, mely ásatáskor 8 darabba szakadt, s több sima gombu ezüst kaposcs találtatott, és egy vörös kövel ékes gyűrűfej. Mindezen tárgyakat királydaróczi ref. egyházközség tudós lelkésze, Csighy Ferencz ur indítványára folytán, a közökt. ministerium utján a m. n. muzeum régiségosztályába megörzés végett átítetni kérte, a hol közszemlére ki is tétettek.

* Azon vasuti hid alapját, mely a Tiszán át fog építtetni, a mult héten rakták le Algyőnél a Tisza partján. Eleinte a vasuti társaság egy francia hídépítő társaság tervei felé hajlott, mely már hazánkban a szobbi, nánai és szegedi hidakat építette; — de utóbb az amerikai modor lön elfogadva. A hidnak e szerint a folyó medrében nem lesznek oszlopai, hanem csak a két parton lesz hatalmas oszlopzatot ellátva, a folyó medrén keresztül egyetlen merész ívboltozat fog átnyujtatni.

* Andrássy Gyula gr. terebesi birtokán egy szép épületet ajándékozott iskolának, azon feltétel alatt, ha az felekezetenküli községi iskolának rendeztetik be.

* A Fertő tavának kiszáradt területét a partbirtokosok megosztották magok közt. — Ezek Albrecht főhg. a győri káptalan, a szentkereszti apátság és Eszterházi hg.

— N. Kálló, okt. 6. A mai napon tartott megyei bizottmányi gyűlésben, Bihar megyének a törvényhatóságok rendezése tárgyában tett átirata — a főispáni irányzat ellenére — igen tulnyomó többséggel pártolólág elfogadtatott, s annak értelmében fog felírás menesztetni az országgyűléshez. —

Szilágyi Bódi esküdt több panaszos bejelentés folytán, önként leköszönvén, helyette nagy sötöttséggel Békéfi József ujfahéroi lakos választott meg.

* Aradon azon helyen, hol a tizenhárom tábornok kivégeztetett, Vass István honvédegyleti elnök s Pászthy Mihály volt honvédfőkapitány által egyszerű kis emlékkő állíttatott, hogy a szabadsághörsök tetemei legalább ne porladozanak jeltelen hantok alatt.

* Azon szökevények közül, kik a napokban a marosszéki börtönből megugrottak, kettőt már elfogtak Tordán, s a multkor említett főzinkosnak is nyomában vannak.

* Törköly nevű rablóbetyárt, kinek fejére 200 frt volt tűzve, Mayer Emil csókai urad. inspektor, a többi urad. tiszték segítségével okt. 2-án elfogta.

* A Hattvan-Jászberény-Szele, — Czeglednek vezetendő vasut előmunkálatai már befejeztettek. —

* Szathmártt a sorozás alkalmával nagy verekedés történt az ujonczok közt; — s midőn a rendőrség közbevetette volna magát, a nép a kihágók pártjára állt, s az így tovább is ingerelt tusában egy hajdu veszélyesen megsebesítetett.

* M. Vásárhelyt a Deák-párt értekezletet tartott, melyben követjelöltül Vályi Károlyt léptették fel.

